

Sevim Ak'ın Öykülerinin Çocuğa Görelilik İlkesi Açısından İncelenmesi

Gülay KARACA, Okt., Başkent Üniversitesi, Dil Araştırma ve Uygulama Merkezi, gulaykaraca3@gmail.com

Fahri TEMİZYÜREK, Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, fahri@gazi.edu.tr

Özet: Bu çalışmanın amacı, Sevim Ak'ın öykülerini çocuğa görelilik ilkesi açısından incelemektir. Bu amaç doğrultusunda Sevim Ak'ın Can Yayınları'ndaki üç kitabı ve Yapı Kredi Yayınları'ndaki iki kitabında yer alan toplam otuz dört öykünün çocuğa görelilik ilkesine uygunluğu incelenmiştir. Bu çalışmada Sevim Ak'ın öyküleri, çocuğun gelişim özellikleri ve “çocuğa görelilik” ilkesi dikkate alınarak şu başlıklar altında incelenmiştir:

1. Sevim Ak'ın öykülerinin çocuğa görelilikler açısından taşınması gereken içerik özellikleri: Konu, tema (izlek), karakter(ler), dil ve anlatım, ileti ve çevre.
2. Sevim Ak'ın öykülerinin çocuğa görelilikler açısından taşınması gereken tasarım özellikleri: Kâğıt, sayfa düzeni ve resimlemeler.

Bu başlıklar belirlenirken alanyazını taranarak çocuğa görelilik ilkesinin nasıl ele alınması gerektiği üzerinde durularak buna göre değerlendirme yapılmıştır. Bu değerlendirme yapılırken Çakır (2013)'in “Türkçe Ders Kitaplarındaki Öykülerin Çocuğa Görelilik İlkesi Açısından İncelenmesi” adlı çalışmasından yararlanılmıştır.

Anahtar Sözcükler: çocuğa görelilik ilkesi, içerik özellikleri, tasarım özellikleri, çocuk edebiyatı, öykü.

The Research of Sevim Ak's Stories in Terms of Suitability for Child Principle

Abstract: The purpose of this study is to research Sevim Ak's stories in terms of suitability for children principle. In accordance with this purpose, the suitability of thirty four stories in five books of Sevim Ak, with the inclusion seventeen stories in three story books published by Can Publishing and the seventeen stories in two story books published by Yapı Kredi Publishing, were researched in terms of suitability for children principle. In this study, the stories of Sevim Ak were researched within the consideration of the child's developmental characteristics and “the suitability to the child” principle under the following titles:

1. The necessary content features of Sevim Ak's stories in terms of suitability to the child: Subject, theme, character(s), language and expression, message and environment.
2. The necessary design features of Sevim Ak's stories in terms of suitability to the child: Paper, page layout and illustrations.

While these titles are determined, the evaluation was carried out by scanning the body of literature by dwelling on how the suitability for children principle should be handled. While this evaluation was carried out, it was benefited from the study of Çakır (2013) titled of “The Research of Stories in Turkish Coursebook In Terms of The Suitability To The Child Principle”.

Key Words: suitability for child principle, content features, design features, children's literature, story.

1. GİRİŞ

Yalçın ve Aytaş'a (2005) göre çocuk edebiyatı kavramı yalnızca metin özellikleri ve pedagojik özellikler içermez; düzenleme, resimleme ve canlandırma (illüstrasyon) gibi birçok kavramın bir araya gelmesiyle oluşur. Çocuk edebiyatı eserleri içerik ve tasarım özellikleri açısından çocuğa göre olmalıdır. Çocuk edebiyatı ürünü ortaya koymak, içerik ve tasarım özellikleri açısından bakıldığında uzmanlık ister ve çocuk gerçekliğini anlamayı gerektirir.

Çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandıran edebiyat ürünleri elbette okul kitaplarıyla sınırlı değildir. Okul dışında da çocukların ilgi ve yaşına uygun, duygu ve düşüncelerini olumlu etkileyen edebiyat ürünleri ile tanıştırmaları, okuma sevgisi ve alışkanlığı kazanmaları açısından son derece önemlidir. Baş (2013)'in belirttiği üzere “bu sebeple, öğretmenlerin edebî tür bilgisine sahip olmaları yanında, edebî eserlerden çocuğa hitap edenleri seçebilecek tecrübeye de sahip olmaları gerekir” (s. 512).

Sever (2012), çocuk edebiyatı ürünlerinin, çocukları nitelikli metinlere yöneltmeyi başarabilen, onlara zamanla okuma kültürü kazandırabilen bir sorumluluk üstlenmesi gerektiğini, başka bir söyleyişle çocuklar adına üretilen nitelikli yayınların çocuk-edebiyat-sanat etkileşiminin kapısını aralayan etkili birer uyarıcı olması gerektiğini belirtir. Çocuk edebiyatı ürünlerini hazırlayan yazar ve uzmanların bu sorumluluğu yerine getirmeleri gerekmektedir.

Çocuk, ilköğretime başlamasıyla birlikte, istekle kitap okumaya yönelir. Özellikle bu dönemde hem okuma-yazma becerisinin gelişimine katkı sağlayacak hem de kendi (çocuk) gerçekliğine yanıt verebilecek kitaplara gereksinim duyar. İşte, temel okuma-yazma becerisinin kazanılmaya başlandığı bu dönemde; çocukların okul öğretiminde karşılaştığı metinlerin, öğretmenleri ya da aileleri tarafından seçilen-önerilen kitapların niteliği, onların öğrenimlerinin ileriki aşamalarında, okuma alışkanlığı edinmiş birer okur olarak yetişmelerinde önemli bir sorumluluk üstlenir (Sever, 2012: 25).

Bu bağlamda ebeveynlerin ve öğretmenlerin çocuklara kitap seçerken, önerirken bu sorumluluğu bilincinde olmaları son derece önemlidir.

“Çocuğa göre” olan bir öyküde bulunması gereken özellikler şunlardır: (Güleryüz, 2003'ten aktaran Çakır, 2013, 1173):

- Öyküler, çocukların gelişim seviyesine, ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olmalıdır.
- İçeriksel örüntü uygun olmalı, ders vermemeli, çocuk doğruyu kendisi bulmalıdır.
- Sözcük ve kavram ilgisi düzeyinde dilsel açıdan yeterli, anlaşılabilir, çocuğun dil evrenini geliştirebilecek düzeyde olmalıdır.
- Çocuğun hislerine, çocuk gerçekliğine, çocuksu duyarlılıklara uygun olmalıdır.
- Resimleme, renk ahengi ve yumuşaklığı ile estetik bilinci geliştirebilecek,
- Bilinçaltına gönderdiği mesajlarla okuma isteği uyandıracak nitelikte olmalıdır.

Çocuğun duygu ve düşünce dünyasını zenginleştiren, hayal gücünü geliştiren, çocuğa görelilik ilkesini temel alan öykülere Türkçe ders kitaplarında ve ders dışında okumalarda edebî tür olarak yer verilmelidir.

Burada öykü kavramına değinilip, öykünün tarihsel sürecine kısa bir bakış atılacak ve çocuğun öyküyle karşılaşması üzerinde durulacaktır.

1.1. Öykü ve Çocuk

Öykü, Türkçe Sözlük (TDK, 2005, 1553)'te “ayrıntılarıyla anlatılan olay, hikâye” anlamlarında kullanılmıştır. Çoğu kez edebiyatımızda öykü ile hikâyenin birbiri yerine

kullanıldığı görülmektedir. Bu çalışmada da öykü, hikâye kelimeleri ilgili kaynaklarda geçtiği şekliyle yer almıştır.

Şimşek'e (2011) göre Sümerler ve Eski Mısırlılardan itibaren hikâye çocuk eğitiminde kullanılmaktadır. Türk halk kültüründe geleneksel hikâyelerimiz olan halk hikâyelerinin çok önemli bir yeri vardır. 10-15 yıl öncesine kadar Anadolu'da uzun kış gecelerinde hem eğlence hem de eğitim aracı olan hikâyelerin etkisi yarım veya bir asır öncesinde daha da fazlaydı. Ülkemizde modern eğitime geçilirken çocuk ve gençler için de çağdaş hikâyeler yazılmaya başlandı. Yazılan bu hikâyeler bireylere hem okuma materyali olmuş hem de onların sosyal ve kültürel yönden gelişmelerini sağlamıştır.

Öykü, kendine özgü yapısı itibarıyla diğer edebî türlerden farklıdır. Fazlalığı kabul etmeyen ve görünmeyen birtakım ölçüler, bu türü zaman zaman şiire yaklaştırmaktadır. Belirli dönemlerde romancılar için bir basamak olarak görülen öykü, gelişerek ve Ömer Seyfettin'den Sait Faik'e uzanan bir yoldan geçerek günümüze gelmiştir (Yalçın ve Aytaş, 2005, 145).

Arıcı (2005) tarafından gerçekleştirilen doktora tez çalışmasının sonuçlarına göre ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin en çok sevdiği yerli yazarlar sıralamasında Ömer Seyfettin ilk sırada yer almış, onu Gülten Dayıoğlu ve İpek Ongun izlemiştir. Şimşek (2011), ülkemizde çocuk hikâyesi denince akla ilk gelen ismin Gülten Dayıoğlu olduğunu ve Muzaffer İzgü, Tarık Dursun K., Sadettin Kaplan, Hüseyin Yurttaş, Niyazi Birinci, Mustafa Kutlu, Sevim Ak, Behiç Ak, Necati Güngör, Mustafa Ruhi Şirin, Ahmet Tezcan, Üzeyir Gündüz, Selim Gündüzalp, Fatih Erdoğan, Gökhan Özcan, Yılmaz Erdoğan, Tacettin Şimşek'in son yirmi yılda çocuklara yönelik hikâyeler kaleme aldığı ifade etmiştir.

Henüz konuşma aşamasına gelmeyen çocuk, öykü kavramı ile dolaylı olarak karşılaşır. Kimi araştırmacılar, bu karşılaşmayı iki yaşına kadar indirmektedir. Ancak, bu karşılaşmanın oluşumunun bilinçli olduğunu söylemek imkânsızdır. Çünkü, o yaşta çocuğun hareketlerinin birçoğunda bilinçli bir tutum gözlenemez. Çocuğun öykü kavramı ile bilinçli bir şekilde karşılaşması ise ancak sekiz yaş civarında olmaktadır (Yalçın ve Aytaş, 2005, 145).

Bu yaşlarda çocuk, somut işlemler dönemindedir. Dolayısıyla öyküde yer alan unsurlar, çocuğun beş duyu organıyla algılayabileceği unsurlardan oluşur.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Sevim Ak'ın öykülerinin "çocuğa görelilik" ilkesine uygunluğunu belirlemektir. Bu çalışmadaki sınıflamalar, Çakır'ın (2013) "Türkçe Ders Kitaplarındaki Öykülerin Çocuğa Görelilik İlkesi Açısından İncelenmesi" adlı çalışmasında belirlenen ölçütler dikkate alınarak yapılmıştır. Sevim Ak'ın beş öykü kitabı "çocuğa görelilik" ilkesi dikkate alınarak şu iki başlık altında incelenmiştir:

1. Sevim Ak'ın öyküleri içerik özellikleri bakımından çocuğa görelilik ilkesine uygun mu?

2. Sevim Ak'ın öykü kitapları tasarım özellikleri bakımından çocuğa görelilik ilkesine uygun mu?

1. Sevim Ak'ın öyküleri "içerik özellikleri" bakımından çocuğa görelilik ilkesine uygun mu?

Çocukların görsel algılarının gelişmesinde tasarım özellikleri etkili iken, çocuğun yaşama, insana ve dile ilişkin duyarlılık kazanmasında da içerik özellikleri etkilidir. İçerik özellikleri dil ve anlatım, karakterler, konu, tema (izlek), ileti ve çevredir. Tüm bu başlıklar çocuk edebiyatı metinlerini yapılandıran altı temel öğedir. Bu altı temel öğe Sever'e göre çocuk kitaplarının taşıması gereken içerik özellikleri olarak ele alınmıştır (Çakır, 2013, 1175). "Çocuk kitabında yer

alan konu, olaylar, karakterler, duygular ve bunların özellikleri, kitabın verdiği mesaj ve bu mesajın etkileri, çocuğun kişilik açısından gelişimine katkıda bulunur” (Şimşek, 2011, 71). Bu nedenle ebeveynler, çocuğu onun kişiliğini olumlu etkileyecek kitaplarla erken yaşlarda tanıştırmalıdır. Bu da anne, babaların kitap seçimi konusunda bilinçli olmalarıyla mümkündür.

Çakır (2013, 1175) tema/izleğin açık, anlaşılır olması, insana özgü duygu durumlarını çocuğa göre ifade edebilmesi ve çocuğun dünyasını yeniden kuracak özellikte olması gerektiğini ifade eder.

Çocuk kitaplarının, çocuğa göre olmasını belirleyen en önemli özelliği dili ve anlatımıdır. Okul öncesi dönemde kendisine bir yetişkin tarafından anlatılan masallar, fabllar, fıkralar, sorulan bilmeceler, okunan öykü vb. anlatılar, çocukları ana dilinin söz varlığıyla “anlam evreni”yle tanıştırır (Sever, 2012, 145). Bu nedenle çocuğun küçük yaşlardan itibaren nitelikli sözlü kültür ürünleri ve çocuk edebiyatı ürünleriyle tanıştırılması önem taşır. “Dil” ögesini Çakır (2013, 1175-1176) şu şekilde ifade etmiştir: “Çocuğa yönelik olan öykülerde öğrencinin iletiye ulaşabilmesi için metnin dilsel düzenlenişi de ‘çocuğa göre’ olmalıdır. İleti, yazınsal metinlerde bir bilgiyi öğretmekten çok hayata ve insana ait duyarlılıklar kazandırmak, çocuğun düş ve anlam evrenini genişletmek gibi amaçlara hizmet etmelidir.” Sever (2012, 145-146), Türkçenin anlatım gücünü yansıtmada çocuk edebiyatı ürünlerinin önemini şöyle belirtmiştir:

Çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğa göre durumlar oluşturarak Türkçenin anlatım gücünü yansıtır, söz varlığının öğelerini örneklendirir. Çocukların, küçük yaşlarda manileri, bilmeceleri, sayışmaları, tekerlemeleri mırıldanmaya başlamalarıyla birlikte, onlar için renkli, devingen ve eğlenceli bir dünyanın kapısı da aralanmaya başlar. Bu dünyada, Türkçemizin yüzyıllardır işlenegelmiş sınırsız anlatım inceliği, yaratıcı gücü; insanımızın sıcak ve içten duyma, düşünme, paylaşma ve yaratma yetisi saklıdır.

2. Sevim Ak'ın öykü kitapları tasarım özellikleri bakımından çocuğa görelilik ilkesine uygun mu?

Çocuk kitaplarının çocuğa görelilik ilkesi açısından tasarım özellikleri: Kâğıt, sayfa düzeni ve resimlemeler.

Sever (2012), kitapların çocukları okumaya isteklendirecek bir tasarım anlayışını yansıtmaması gerektiğini; çocukların kendileri için üretilen bir araca verilen önemi, gösterilen saygıyı, kitabın dış yapı (biçimsel) özellikleriyle bütünleşmiş olan tasarım özeninden anlayabilmesi gerektiğini belirtir. Nitelikli bir çocuk kitabında bulunması gereken biçimsel özellikler şöyle ifade edilmiştir:

Nitelikli bir çocuk kitabı; yazar, çizer, tasarımcı, yayıncı ve eğitim bilimcilerin işbirliğiyle yaratılan bir üründür. Yazar ve çizer tarafından kurgulanan içerik, yaş grubuna uygun yazı karakteri ve punto ile sunulmalı; harf, sözcük, satır arası, alt-üst ve kenar boşlukları ile resim-metin uyumu, kitabın sayfalarında görsel bir bütünlük yaratmalıdır (Sever, 2012: 187–188).

Çocuk kitaplarında resim-metin uyumu, sayfa kenarlarındaki boşluklar ve bunların sayfadaki diğer öğelerle birlikte yarattığı oransal uyum, sayfa düzenini sağlayan bileşenler olarak değerlendirilebilir. Sayfaların görsel tasarım zenginliği çocuk-kitap etkileşimi için önemli bir değişken olarak düşünülmelidir. Bu nedenle, çocuk kitaplarının ön, arka kapakları ile diğer sayfalarının okuma ve izleme isteği yaratabilecek özellikler taşıması gerekir. Öte yandan, görsel öğelerin (resimlerin) o sayfada anlatılanlarla ilgili olması da gerekir. Anlatılan konuyla ilgisi olmayan, yalnızca sayfaları süslemek amacıyla konulan resimler, çocukların kitaba olan ilgisini zedeleyebilir. Bunun için, kitap tasarımında grafik sanatçılarının sorumluluk üstlenmesi gerekir (Sever, 2012, 188–189).

“Kitaplarda kullanılan kâğıtlar, çocuğun okumaya ilgisini arttırabilen, kolay yıpranmayan, resimleri ve renkleri düzgün bir şekilde yansıtan özellikte olmalıdır” (Çakır, 2013: 1174). Baş (2013) da çocuk kitaplarını hazırlarken resim, renk, tasarım, boyut, yazı tipi, kâğıt kalitesi vb. biçimsel özelliklere dikkat edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu nedenle kitabın tasarımına onun içerik özellikleri kadar önem verilip özen gösterilmelidir.

2. YÖNTEM

Bu çalışmada Sevim Ak'ın random yöntemiyle seçilen beş öykü kitabının çocuğa görelilik ilkesine uygun olup olmadığı “betimsel analiz tekniği” ile incelenmiştir. “Betimsel analiz, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz türüdür” (Yıldırım ve Şimşek, 2003'ten aktaran Özdemir 2010, 336). Burada betimsel analizin aşamaları üzerinde durulmuştur.

Betimsel analiz dört aşamada gerçekleşmektedir. Birinci aşamada araştırmacı araştırma sorularından, araştırmanın kavramsal çerçevesinden ya da görüşme ve gözlemlerde yer alan boyutlardan hareket ederek veri analizi için bir çerçeve oluşturur. Böylece verilerin hangi temalar altında düzenleneceği ve sunulacağı belirlenmiş olur. Ardından, araştırmacı daha önce oluşturmuş olduğu çerçeveye dayalı olarak verileri okur ve düzenler. Bu süreçte verilerin anlamlı ve mantıklı bir biçimde bir araya getirilmesi önem taşımaktadır. Bu aşamadan sonra araştırmacı düzenlemiş olduğu verileri tanımlar. Bunun için gerekli yerlerde doğrudan alıntılara da başvurmak zorunda kalabilir. Bu sürecin sonunda araştırmacı tanımlamış olduğu bulguları açıklar, ilişkilendirir ve anlamlandırır. Araştırmacı bu aşamada ayrıca yapmış olduğu yorumları daha da güçlendirmek için bulgular arasındaki neden sonuç ilişkilerini açıklar ve ihtiyaç duyulması durumunda farklı olgular arasında karşılaştırma yapar (Yıldırım ve Şimşek, 2003'ten aktaran Özdemir, 2010, 336).

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Sevim Ak'ın kitapları çocuğa görelilik ilkesi açısından incelenmiş ve elde edilen bulgular doğrultusunda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

3.1. İçerik Özellikleri Bakımından Sevim Ak'ın Öyküleri

“Toto'nun Sınıfı” adlı öykü kitabı, konu, tema, ileti, çevre açısından değerlendirildiğinde çocuğa görelilik ilkesine uygun olduğu söylenebilir. Öykülerde geçen konular; arkadaşlık, huzurevi ziyareti, buluş, oyundur. Temalar ise toplum hayatı, değerlerimiz, bilim ve teknoloji, hayal gücü, oyun ve spordur. Kitap dört bölümden oluşmakta ve her bölümde bir öykü bulunmaktadır.

“Ne Proje Ama!” adlı öyküde eski eğitim sisteminin eleştirisi ve yeni eğitim sistemine uyum sağlamış öğretmen Bay Togo görülmektedir. Bay Togo öğrenciyi merkeze alan etkinliklere ve projelere yer vermekte, huzurevine ziyaret düzenlemektedir. Öyküde bu iletilere yer verilmesi, çocuğun hayata ve insana dair duyarlılıklar kazanması ve onun duygu ve düşünce dünyasını zenginleştirmesi açısından önemlidir. Ayrıca öyküde okulların sosyalleştirici görevi üzerinde durulmakta, sınıfa yeni gelen Lumbo'nun arkadaş edinmesi anlatılmaktadır.

Öyküde yer alan karakterler, insan gerçekliğini sezdiren özellikler taşır; karakterlerin çocuksu özellikleri bulunmamaktadır. Toto'nun Sınıfı adlı kitap dört öyküden oluşur. Kitabın isminden de anlaşılacağı üzere ana karakter Toto olsa da diğer karakterler de devingen özellikler taşır. İsimlerinden başlayarak karakterlerin renkli olduklarını ifade etmek mümkündür: Toto, Bay Togo, Mimi, Selo, Lolo, Teo, Lumbo ayrı dünyaları yansıtan, devingen ve okumaya ilgiyi arttıran karakterlerdir.

Çocuk kitaplarında seçilen kelimeler, kurulan cümle ve paragraflar çocuğun gelişim özelliklerine uygun olmalıdır (Burç, 2013, 3). Yazarın bu öykü kitabında, çocuğun yaş düzeyine göre olumsuz kullanım oluşturabilecek ifadeler yok denecek kadar azdır.

“Toto'nun Sınıfı” adlı öykü kitabı, 8–10 yaş grubu için yazılmıştır. Sever'e (2012) göre; bu dönemde çocuklar, duygu ve düşüncelerini 5–10 sözcükten oluşan tümcelerle anlatabilirler. Anlatımlarında, benzetmelerden yararlanabilir, konuşma ve yazmalarını deyimlerle zenginleştirebilir. Bu evrede, çocukların dili doğru kullanarak kendilerini etkili biçimde anlatmaları ile yaşlıları tarafından kabul edilmeleri, onaylanmaları arasında ilişki olduğu kabul edilmektedir. Ayrıca deyimler ve atasözleri dilin zenginliğini gösteren söz varlığı unsurlarındandır. Burç (2013) eserlerin, birbirinden farklı kelime türleri ve tamlamalarla donatılmış olmasının çocukların dilin kullanımının farklı yönlerini fark etmesini sağladığını ifade etmiştir. Buradan hareketle, öykülerde kullanılan dil, çocuğa görelilik ilkesine uygundur.

Öykülerde Türkçenin zenginliğini ve inceliklerini yansıtan deyimlere, benzetmelere bolca yer verilmiştir.

“Sınıf sus pus olmuştu bir anlığına. Sözü dalgasız denizin ortasında duran sandal gibi kalakaldı.

...

— *Bugün sınıfça bir huzurevinin kapısını çalacağız. Huzurevi nedir bileniniz var mı?*

Mimi biliyordu:

— *Ununu eleyip eteğini asanların topladığı yer.”*

Teo da biliyordu:

— *Yaşlılar işten güçten yorulunca bu evlere giderler. Orman içine kurulmuş evde krallar gibi yaşarlar. Ekmek elden su gölden.*

Cemo evin adına en uyan yakıştırmayı yaptı:

— *Uyku evi. (s. 34–35).*

Öykülerde kullanılan deyimlerden bazıları şunlardır: Bir çuval inciri berbat etmek (s. 25), iki gözü iki çeşme (s. 35), aralarından su sızmamak (s. 38), içini kemirmek (s. 59), tir tir titremek (s. 59).

Kurnazlığı vurgulamak için “tilki” benzetmesi kullanılmıştır:

“Vay, tilki... Lumbo'nun ilgisini çekecek naneli bir karışım buldu demek.” (s. 24).

Öykülerde kullanılan ikilemelerden bazıları şunlardır: Tuta tuta (s.26), aval aval (s. 26), kıvır kıvır (s. 26), eğlenceli eğlenceli (s. 26), buram buram (s. 26), uçuk kaçık (s. 27), sus pus (s. 27, 62), yamru yumru (s. 33), bölük pörçük (s. 44), zır zır (s. 47), vızır vızır (s. 47), bangır bangır (s. 47), kıpır kıpır (s. 55), zıp zıp (s. 56), çıkara çıkara (s. 57), geri geri (s. 57), yaka paça (s. 58), kıpır kıpır (s. 58), üfleye üfleye (s. 61), kardeş marduş (s. 61), savura savura (s. 61).

Toto'nun Sınıfı adlı öykü kitabında yazımı yanlış olan kelimeler tespit edilmiştir. Aşağıda yer verilen cümlede “internet cafe” yerine “kafe” yazılması uygun olurdu.

“Toto, Lumba'yla birlikte “internet-cafe”ye gidebilirdi.” (s. 26).

“Aksesuar” kelimesi de şu cümlede “aksesuar” şeklinde yazılmıştır.

“Kızın aksesuar takıntısı var...”

“...Baştan ayağa aksesuar bu kız.” (s. 19)

“Çilekli Dondurma” kitabındaki öyküler konu, tema, ileti ve çevre açısından çocuğa görelilik ilkesine uygundur. Kitapta işlenen konular; hayvan sevgisi, aile büyüklerine saygı ve sevgi, arkadaşlık, dostluk, yaz tatilini değerlendirmedir. Kitap üç bölümden oluşmakta ve her bölümde bir öykü bulunmaktadır. Öykülerde işlenen temalar; özlem, birey ve toplum, oyun ve spor, hayal gücü, değerlerimizdir. Bu konu ve temalar, çocuğun anlam evrenine ve gelişimine uygundur.

Çilekli Dondurma adlı öykü kitabı, 10-12 yaş grubuna hitap etmektedir. Karakterler yazarın diğer öykü kitaplarında olduğu gibi renkli ve ilgi çekicidir. “Fırat Bey, Gülüş, Aylin, Peruz Teyze, babaanne, Terlikli Kız, Fonti, Dede, Bay Fıfır, Bay Keten Tohumu, Bay Tarhana” kitapta yer alan karakterlerdir. Öyküde yer alan karakterlerden köpek yavrusu Topaç zor bir yaşamı olan, sahipsiz, sevgiye, ilgiye, bakıma muhtaç, yeni arkadaşlıklar edinmek isteyen bir karakteri canlandırır. Topaç’ın babası, annesi ve kardeşlerini terk etmiş; annesi de çocuklarına yiyecek götürmek için yolda karşıya geçerken süt kamyonu tarafından çarpılarak ölmüştür. Atak ise yaşlı, sevecen, hoşgörülü, deneyimli bir karakteri canlandırır. Aslında öyküde yer alan karakterler, çocuğun günlük hayatında gördüğü kişilerden pek farklı değildir. Çocuk öyküde annesi olmasa da anne şefkati ve ilgisi gösteren karakterleri görmektedir. Gülüş’ün öykülerinde ise aile bireylerinin aralarındaki bağlılığı ve sevgiyi, boş vakti değerlendirmeyi, yeni arkadaşlıklar edinmeyi ve günlük hayatta yaşanabilecek olası durumları görmektedir.

“10-12 yaş grubunda çocuk birleşik cümleler kurabilir, olumlu olumsuz yargılar bildiren yan cümlecikli yapıları kavrayabilir” (Şimşek, 2011). Kitaptaki öykülerde birleşik cümleler, yan cümlecikli yapılar görülmektedir. Ayrıca söz konusu öykülerde ikilemeler, atasözleri, deyimler, söz sanatları (teşhis, intak) kullanılmıştır.

Yapılan teşhis örneklerinin bazıları şunlardır:

“Bir kumaşın huyu ötekine benzemez. Şu balıksırtı alçak sesle konuşur, sakın ve ağırbaşlıdır. Ya pötikareye ne demeli? Uzaktan somurtkan gözükür. Yanına yanaşınca ne cana yakın olduğunu anlarsın. Pötikareyi seven, bir ömür boyu vazgeçemez. Ah, işte kaşmir! Ne sıcak, ne yumuşak, ne sokulmandır! Sırdaş gibidir. Herkesin gardırobunda bir kaşmir giysi bulunmalıdır, derim. Ruh sağlığı için her eve gereklidir.” (s. 7-8).

Balıksırtının alçak sesle konuşması, intak aynı zamanda teşhis örneğidir. Balıksırtının sakın ve ağırbaşlı olması, pötikarenin uzaktan somurtkan gözüküp yanına yanaşınca cana yakın olduğunun anlaşılması, kaşmirin sokulmandır ve sırdaş gibi olması teşhis örneğidir.

Öykülerde kullanılan ikilemelerden bazıları şunlardır: Bangır bangır (s. 11), salkım saçak (s. 12), peş peşe (s. 13), sık sık (s. 15), az buz (s. 15), kapı kapı (s. 16), güç bela (s. 16), çeke çeke (s.16), badi badi (s. 18), çığlık çığlığa (s. 18), kımıl kımıl (s. 21), usul usul (s. 29), tatlı tatlı (s. 31), doğru dürüst (s. 33), kıs kıs (s. 35), bön bön (s. 57), ıvır zıvır (s. 56), hık mık (s. 69), horul horul (s. 70), fıldır fıldır (s. 70), şirin şirin (s. 72), yırtık pırtık (s. 77), evsiz barksız (s. 77), koyun koyuna (s. 78), ciyak ciyak (s. 79).

Öykülerde kullanılan deyimlerden bazıları şunlardır: Kılı kırk yarmak (s. 7), sırta kadem basmak (s. 21), bön bön bakmak (s. 57), tuzu kuru (s. 105), yangına körükle gitmek (s. 109), ortalığı velveleye vermek (s. 109). Ayrıca papaz her gün pilav yemez (s. 107) atasözü de kullanılmıştır.

“Pembe Kuşa Ne Oldu” kitabındaki öyküler de konu, tema, ileti ve çevre açısından çocuğa görelik ilkesine uygundur. Kitap 10 öyküden oluşmaktadır. Kitapta işlenen konular; arkadaşlık, dostluk, müzik sevgisi, hayaller, oyun, kitap sevgisi, komşuluktur. Temalar ise hayal gücü, oyun ve spor, birey ve toplum, değerlerimiz, Dünyamız ve uzaydır.

Kitap 6–8 yaş düzeyine hitap etmektedir. Bu yaş grubundaki çocuklar, beş dakikalık, düzeylerine uygun bir öyküyü dikkatle dinler; yazma becerisi edindiklerinde de kısa öyküler yazma isteği duyarlar. 6–8 yaş, çocuk-kitap ilişkisinin süreklilik kazanması için önemli bir evredir. Bu evrede çocukların kitapla kurdukları etkileşim, onların daha etkin oldukları bir süreci de başlatır. Çocuklar, anne-baba ya da sevdiği bir yetişkinin kendisine kitap okumasını sevinçle karşılarlar; ancak, onların gerçek mutlulukları, okuma ve yazma becerilerini kullanarak kendi yeteneklerinin farkına varmalarında yatar (Sever, 2012, 52). Belirtildiği üzere 6-8 yaş grubundaki çocuklara seslenen öyküler kısa ve ilgi çekicidir. Her öyküde çocuğun hayal gücünü harekete geçiren unsurlar ve insan duyarlılığını içeren iletiler yer almaktadır.

Karakterler diğer öykülerde olduğu gibi isimlerinden başlamak üzere renklidir. Mufo, Musto, Titi, Bülo, Asu, Selo, Toto, Sisi karakterlerden bazılarıdır. Bu karakterler, çocuğun günlük hayatta karşılaşılabileceği, olaylara yön veren ve etkin kişiliği olan, özdeşim kurabileceği kişilerdir.

Çocuk kendi yaşam alanında var olan her şeyi tanımak, özelliklerini anlamak ister. Hareketleriyle, biçimleriyle ilgi çeken kuş, kedi, köpek, kaplumbağa, zürafa, fil vb. hayvanların yer aldığı anlatıları; sevdiği bir oyuncuğunu, bebeğini, topunu, bisikletini konu eden bir öyküyü dinlemekten mutlu olur. Güneşin, ayın, yıldızın, ağacın, ormanın insanlar gibi konuşması, çocuğun bu söyleyişe ortak edilmesi, onun düş dünyasındaki varlıklarla tanışmasını sağlayan ayrı bir sevinç kaynağıdır (Sever, 2012, 78).

Şakacı Güneş adlı öyküde, öykü kahramanı Güneş Bülo ve Asu ile konuşur, çocuğun ilgisi çevresindeki gerçekliğe çekilir:

Bülo ayaklarının ucuna basarak odasına giderken, annesi,

“Aman pencereyi açma,” diye seslendi peşinden. “Baban söyledi bu sabah. Ya yağmur ya da kasırga gelecekmiş.”

Bülo hiç şaşmadı. Olabilecek her şeyi babası önceden söylemiş olurdu zaten. Odasına adımını atınca, şaşkınlıktan olduğu yerde kaldı. İçerisi apaydınlıktı. Yatağın altındaki garip konuk, aynada kendini seyrediyordu.

“Heey! Ne parlak ışığın var öyle! Yoksa?..”

“Evet... Yoksa?”

“Güneş... Güneş sen misin yoksa?”

“Ne olmuş? Neden öyle heyecanlısın?”

“Nasıl heyecanlanmam? Herkes senin uyanmanı bekliyor. Sense saklanacak yer bulamamış gibi, benim odama gizlenmişsin.”

“Ha, ha, hah... Uyanmamı mı bekliyorlar? Ben hiç uyumam ki! Beni görmediğiniz zaman başka bir ülkedeyimdir.”

“Anladım, uyurgezersin sen!”

Bu öyküde Güneş, yeni arkadaşlıklar edinmek isteyen, öğrenme ve keşfetme merakı olan bir karakteri canlandırır.

6-8 yaş aralığında çocuk bir yandan okuma yazmayı öğrenirken diğer yandan söz dağarcığını yeni sözcüklerle zenginleştirir. Sözlü iletişimin yanına bir de yazılı iletişim becerisini ekler. Sıralama, sınıflandırma, tamamlama ve karşılaştırma gibi birçok işlemi birden yapabilir. Ancak söz konusu öğelerin yakın çevreden seçilmiş tanıdık bildik nesnelere olmasına özen gösterilmelidir. İlköğretim ilk yıllarında matematik problemlerinde ceviz, elma, portakal gibi nesnelere kullanılması bu yüzdendir (Şimşek, 2011, 33). Buradan hareketle, “Pembe Kuşa Ne Oldu” kitabındaki öykülerde çocuk, varlıkları bildiği kişilerle, nesnelere özdeşleştirme yapıp somutlaştırma yapabilir. Bu örneklerden bazıları şunlardır:

Çocuklardan biri,

“Aaa! Gökyüzüne bakın!” diye bağırdı.

Mufo başını kaldırdı, rengârenk bir kuşak gördü.

“Gökkuşağı!” dedi pembe-beyaz çizgili şort giyen.

“Nedir gökkuşağı?”

Mufo’nun sorusu üzerine çocuklar birbirine baktılar. En uzun boyluları,

“Ne olacak?” diye atıldı. “Renkli çamaşırların suları... Buharlaşınca gökyüzünde gökkuşağı olarak gözükürler.”

Çocuklar gülüştüler. Mufo cebinden çıkardığı bilyeye baktı. Camın içinde gördüğü renkler gökkuşağında da vardı. “Belki de bir bilye o,” dedi içinden. (s. 9-10).

Kitaptaki “Pembe Kuşa Ne Oldu?” adlı ilk öyküde “gökkuşağı”, renkli çamaşırların sularının buharlaşması, bilye olarak tanımlanarak çocuğun günlük hayatta tanıdığı nesnelere hareketle somutlaştırma yapılmıştır. Bu, 6-8 yaş aralığındaki çocuğun bilişsel ve dil gelişimine katkı sağlar.

Hava kararıp da çocuklar kan ter içinde evlerine dönerlerken, hâlâ aynı çatının altından gökyüzüne bakan Mufo’yu gördüler.

Hep bir ağızdan,

“Aydede aydede / Senin evin nerede?” diye bağırdılar.

Mufo silkindi, gözlerini bulutlar ülkesinden çekti, eve doğru yürüdü.

Evde, annesi kışlık giysileri kaldırıyor. “Giysiler el ele tutuşalar beni gökyüzüne götürürler mi?” diye düşündü. Bu söz üzerine giysiler el ele tutuştular, ama gökyüzüne erişemediler. (s. 11).

Öyküde geçen “aydede, giysilerin el ele tutuşması” çocuğun düş gücünü harekete geçiren unsurlardır.

“Dalgalar Dedikoduyu Sever” adlı kitapta dokuz öykü yer almaktadır. Kitaptaki öyküler, konu, tema, ileti, çevre açısından çocuğa görelilik ilkesine uygundur. Öykülerde geçen konular; dayanışma, yaratıcılık ve üretkenlik, sevginin gücü, birey olmak, kibirli olmaktan kaçınmak, çevreye faydalı olmak, zorluklarla baş etmektir. Dokuz masalsi öykünün çoğunda işlenen konular; kendin olmayı başarmak, kendi ayaklarının üzerinde durmak, zorluklarla baş etmek ve çalışkanlıktır. Bu öykülerde işlenen temalar ise, birey ve toplum, değerlerimiz, hayal gücü, üretim tüketim ve verimliliklerdir.

Kitaptaki öyküler, 9-12 yaş grubuna hitap etmektedir. Kitabın ilk öyküsündeki karakterler; dalgalar, deniz, çocuk, babadır. Öyküdeki baba karakteri günlük hayattaki baba imgesinden farklı değildir. Eve ekmek getiren, çalışkan, eşi ve çocuklarına bakmakla yükümlü

olan kişidir. Bu öyküde dalgalar boşboğaz olmakla, dedikoduculukla; deniz sırlarıyla, gizemli bir kadın gibi görünmekle kişileştirilmiştir. Dalgalar ve rüzgârın yardımlaşması yine bir kişileştirme örneğidir. Yunusların denizkızlarıyla şarkı söylemesinde de kişileştirme yapılmış, çocuk düşsel bir yolculuğa çıkartılmıştır.

İkinci öyküdeki karakterler; dokumacı kuşu Fiyonk, Hüthüt kuşu, martı, kargadır. Bu öyküde dokumacı kuşu Fiyonk, yaratıcı ve üretken; Hüthüt kuşu, emeğe saygı duyan, arkadaş canlısı, dost; martı, hazırcı, sahibinden izin almadan eşyanın üzerine konan; karga ise yardımsever bir karakteri yansıtmaktadır.

Üçüncü öyküdeki karakterler; denizatları Çia, Si ve denizatı avcısıdır. Çia ve Si birbirlerini çok seven, sevginin gücüne inanan karakterlerdir. Denizatı avcısı ise denizatlarını doğal yaşam alanlarından koparan, hayvanların yaşama hakkını elinden alan, onlara sevgi ve saygı duymayan bir karakterdir.

Dördüncü öyküdeki karakterler; genç albatros Ting ile yaşlı albatrostur. Ting kendisi olmaya çalışan, sürüye katılmak istemeyen; yaşlı albatros ise deneyimleriyle genç albatros Ting'e yol göstermek isteyen, toplum kurallarını önemseyen bilge karakterini yansıtmaktadır.

Beşinci öyküdeki karakterler; denizanası Tül ve kaplumbağadır. Tül, kendini beğenmiş, sadece kendini güzel gören, çevresindeki güzelliklerin farkında olmayan; kaplumbağa ise çevresiyle uyum içerisinde yaşayan, farkındalık sahibi, doğanın güzelliklerini görebilen bir karakterdir.

Altıncı öyküdeki karakterler; deniz feneri ve gemilerdir. Deniz feneri, kendini işine adayan, çevresine faydalı olmak isteyen bir karakteri canlandırır. Gemiler kişileştirilerek nankör, yapılan iyiliğe karşı bir selam bile vermeden geçip giden karakterleri yansıtır.

Yedinci öyküdeki karakterler; sombalıkları Çin ile Çinçin'dir. Sombalıkları birbirini seven, zorluklarla mücadele eden karakterleri canlandırmaktadır.

Sekizinci öyküdeki karakterler; deniz kırlangıcı Mio, deniz papağanı, denizkeşanesidir. Mio, kendi ayaklarının üzerinde durmaya çalışan, meraklı, arkadaş edinmeye çalışan; deniz papağanı, yavrularını korumaya çalışan, anaç; denizkeşanesi ise bilgili, akıllı, kendine güvenen bir karakteri canlandırmaktadır.

Dokuzuncu öyküdeki karakterler; leylek Tam-Tum ve yavru yabankazıdır. Leylek Tam-Tum, hazıra konmayı sevmeyen, zorluklarla mücadele eden, çalışkan, kendi şarkılarını söylemeyi seven bir karakteri canlandırır. Yavru yabankazı ise savunmasız, korkusuz, korunmaya muhtaç bir karakteri canlandırır.

Bu öykülerde çocuk, sözcük dağarcığına yeni sözcükler katarak, sözcük dağarcığını zenginleştirmektedir. "Mavna, menevişli" gibi bazı sözcükler öyküler aracılığıyla çocuklara öğretilmektedir.

Öykülerde, Türkçenin söz varlığını oluşturan önemli öğelerden olan deyimler ve cümlede anlamı pekiştirmek için kurulan ikilemeler kullanılmıştır.

Öykülerde kullanılan ikilemelerden bazıları şunlardır: Telaşlı telaşlı (s. 15), gıcırdata gıcırdata (s. 20), titrete titrete (s. 20), zıplata zıplata (s. 30), hınzır hınzır (s. 31), seçe seçe (s. 33), ciyak ciyak (s. 34), renk renk (s. 42), cıvıl cıvıl (s. 42), yavaş yavaş (s. 42), alev alev (s. 43), boy boy (s. 46), kıpır kıpır (s. 49), bas bas (s. 47), tir tir (s. 49), zangır zangır (s. 49), ağır ağır (s. 51), tembel tembel (s. 53), alev alev (s. 56), gide gide (s. 59), hızlı hızlı (s. 59), kös kös (s. 63), cıvıl cıvıl (s. 67), badi badi (s. 68), kızgın kızgın (s. 68), diken diken (s. 70), uzun uzun (s. 72).

Öykülerde kullanılan deyimlerin bazıları şunlardır: Ümidi kırılmak (s. 22), yerin dibine girmek (s. 42), içi içini yemek (s. 43), tir tir titremek (s. 49), zangır zangır titremek (s. 49), üstüne tuz biber ekmek (s. 49), yüreğini sızlatmak (s. 49).

“Penguenler Flüt Çalamaz” adlı öykü kitabında sekiz öykü yer almaktadır. Kitaptaki öyküler konu, tema, ileti, çevre açısından çocuğa görelilik ilkesine uygundur. Öykülerdeki konular; yetenekleri geliştirmek, ölümsüzlük, işe yarar olmak, oyun, dostluk, bitkilerin yaşam koşulları, düzensiz kentleşme ve hava kirliliği, tüketici bilincidir. Temalar ise; eğitim ve sosyal etkinlikler, değerlerimiz, verimlilik, oyun ve spor, birey ve toplum, sağlık ve çevre, vatandaşlık bilincidir.

Öykü kitabının ilk öyküsü olan “Penguenler Flüt Çalamaz” adlı öyküde Peng, flüt çalma konusunda yetenekli olduğunu düşünen; ancak ne yaparsa yapsın başaramayınca flüt çalmanın penguenlere uygun olmadığını düşünerek bırakan bir karakterdir. Çocuk öyküde Peng ve Sung karakterleri aracılığıyla, hayvanların doğal yaşam alanlarında yaşamasına saygı duyulmasını ve hayvanlara zarar verilmemesi gerektiği iletilmektedir. Kitaptaki ikinci öykü olan “Napoliten Şarkı”da Napolili balıkçıların şarkısı Napoliten’in unutulmamaya çalışma çabaları konu edilir. Burada teşhis söz konusudur. Napoliten şarkı, en sonunda Meto ve arkadaşlarının dudaklarında ıslık olmayı başarır. Bu öyküdeki ileti aracılığıyla çocuk, yerel değerler ve milli kültürlerden beslenen halk şarkıları, türkülerin farkında olacaktır. “Madam Lulu’nun Şapkası” adlı üçüncü öyküde çocuk, yaşadığı çevreye ilgili, meraklı, doğayı ve hayvanları seven, çocukları seven, işe yarar olmayı seven şapka karakteri aracılığıyla düşsel bir yolculuğa çıkar. “Karga Fırfır Bir Oyun Oynuyor” öyküsündeki karga Fırfır oyun oynamayı seven; Pamuk Hanım ise yaratıcı, üretken bir karakteri canlandırır. “Açıkgöz ve Süs” öyküsündeki Açıkgöz, balıkçı dostu, vefalı, fedakâr; Süs ise gezmeyi tutku hâline getiren, özgür ruhlu, idealleri olan bir martı karakterini canlandırmaktadır. “Açelyanın Upuzun Bir Günü” adlı öyküde, belirli bir sıcaklıkta evde yaşayan bir açelyanın kış günü dışarıda kalmak istemesi ile soğukta hissettikleri ve yaşadıkları anlatılır. “Taa Samanyolu” adlı öyküde, uçan balon satıcısı Eşo’nun bir çocuğa balonlarından birini satması ve sahibinin elinden kurtulan balonun Samanyolu’na gitmek istemesi ile yaşadığı maceralar anlatılır. Bu öyküde, özellikle büyük şehirlerde yoğun görülen düzensiz kentleşme ve hava kirliliği sorunlarına dikkat çekilmektedir. Son öykü olan “Kayıp Eşya Bürosu” adlı öyküde çocuk, eşya bürosuna bırakılan eşyaların bir dili olduğunu, her birinin karakterinin olduğunu ve kişileştirildiğini görür.

Öykülerde dilimizin zenginliğini gösteren deyimler ve atasözleri, anlamı kuvvetlendiren pekiştirmeli sözler, ikilemeler kullanılmıştır.

Öykülerde kullanılan ikilemelerden bazıları şunlardır: Mahcup mahcup (s. 10), düşünceli düşünceli (s. 11), doğru dürüst (s. 11), ıslıl ıslıl (s. 11), güçlü güçlü (s. 11), sinsi sinsi (s. 12), tek tek (s. 12), ciyak ciyak (s. 13), hayran hayran (s. 13), aylak aylak (s. 14), gizli gizli (s. 14), pırıl pırıl (s. 17), bağıra çağıra (s. 17), garip garip (s. 18), çekine çekine (s. 19), cıvıl cıvıl (s. 19), tek tek (s. 19), gizli gizli (s. 20), vızır vızır (s. 21), eciş bücüş (s. 21), tıklım tıklım (s. 25), oflaya puflyaya (s. 25), doğru dürüst (s. 25), ıvır zıvır (s. 26), uzun uzun (s. 26), lime lime (s. 27), derin derin (s. 27), sıkı sıkı (s. 33), düğüm düğüm (s. 33), pırıl pırıl (s. 34), koşa koşa (s. 35, 59), çeşit çeşit (s. 36), yavaş yavaş (s. 37, 55, 76), kıpır kıpır (s. 42), böbürlene böbürlene (s. 42), uzun uzun (s. 52), patır patır (s. 53), öfkeli öfkeli (s. 53), delik deşik (s. 53), sık sık (59,70,71), üfleye üfleye s. 64), seve seve (s. 64), aval aval (s. 65), yuvarlana yuvarlana (s. 72).

Öykülerde kullanılan deyimlerden bazıları şunlardır: Çit çıkarmamak (s. 11), peşine düşmek (s. 11), gevrek gevrek gülmek (s. 12), gözünün içine baka baka (s. 13), için için gülmek (s. 14), gözleri parlamak (s. 14), daldan dala konmak (s. 18), kasım kasım kasılmak (s. 20), (birinin) bir dediğini iki etmemek (s. 20), içi içine sığmamak (s.22), akıl etmek (s. 27), cascavlak

(ortada) kalmak (s. 28), gözleri dolmak (dolu dolu olmak) (s.29,43), bir şey gözünü almak (s. 33), göz gözü görmemek (s. 36), yüreğine su serpmek (s. 36), altüst olmak (s. 37), yüzünü ekşitmek (s. 42), deliye dönmek (s. 42,55), peşine takılmak (s. 43), iç çekmek (s. 52, 76), içine çekmek (s. 52), keyfi kaçmak (s. 52), gam yememek (s. 53), paniğe kapılmak (s. 53), içinden geçirmek (s. 54), tir tir titremek (s. 54), (birine) hak vermek (s. 54), ağız açık (bir karış açık) kalmak (s. 59), canı sıkılmak (s. 60), (bir şey) gözüne ilişmek (s. 60), birbirini çekememek (s. 64), dalıp gitmek (s. 69), kıkır kıkır gülmek (s. 71), kulak kabartmak (s. 71), keyfine bakmak (s. 71), ümit vermek (s. 72), (birinin) ödünü koparmak (s. 73), kafası karışmak (s. 75), sesi soluğu kesilmek (s. 76). Ayrıca kitapta “sora sora Bağdat bulunur” (s. 60) atasözü de kullanılmıştır.

Öykülerde teşhis ve intak sanatları görülmektedir. Bu, öykülerin hitap ettiği yaş grubuna uygun olarak somutlaştırma yapılmak istenmesinden kaynaklanmıştır. Yapılan teşhis ve intak sanatı örneklerinden bazılarına yer verilmiştir. Bir öyküde, Peng ve Sung penguenlerin konuşması intak, aynı zamanda teşhis sanatı örneğidir. Bir diğer öyküde, Napoliten şarkıya insani özellikler yüklenmiştir. Şarkının düşünmesi, konuşması, karar vermesi, duygularının olması, ona insani özellikler yüklemiştir.

3.2. Tasarım Özellikleri Bakımından Sevim Ak'ın Öyküleri

Burç (2013) çocuk kitaplarının çocukların yaşları, seviyeleri göz önünde bulundurularak hazırlanması gerektiğini belirtmiştir. Burç (2013, 85) biçimsel özellikleri ve çocuk kitaplarının biçim yönünden taşıması gereken özellikleri şöyle ifade etmiştir:

Biçimsel özellikler, genel olarak kitabın hacmi (kalınlığı), baskısı, ciltlenmesi, sayfa düzeni, harfler, yazım ve noktalama işaretleri, resimlendirme gibi konulardır. Kitabın biçim yönünden iyi tasarlanmış olması çok önemlidir. Çocuk kitapları ilk gördüğünde çocukta okuma isteği uyandırmalıdır. Bu nedenle özellikle kapak resimleri canlı ve dikkat çekici olmalıdır. Metnin içeriğiyle paralellik göstermelidir.

Öykü kitaplarında kullanılan kâğıtlar, çocuğun okumaya ilgisini artıran, kolay yıpranmayan, resimleri ve renkleri düzgün bir şekilde yansıtan özelliktedir.

“Toto'nun Sınıfı” adlı öykü kitabı, yayınevinin belirlemesine göre 8–10 yaş grubu çocuklarına hitap etmektedir. Öyküler, 12 punto ile yazılmıştır. “İlköğretim 4. sınıf ve sonrası için hazırlanan kitaplarda (9-12 yaş üstü) 10-12 puntoluk harf karakterlerinin kullanılması hızlı okuyabilmeyi kolaylaştırmaktadır” (Şimşek, 2011, 92).

Öykülerde resimler, metin ile ilişkili ve metinle uyum içerisindedir. Görseller, metinde işlenen konu, olay, duygu, düşünce ve iletilerle ilgili olup metni anlama gücünü arttıracak niteliktedir. Kapak resmi, canlı ve ilgi çekicidir. Kapak resmindeki renkler canlı ve parlaktır. Aşağıda görüldüğü üzere kapak tasarımındaki resimde, kitabın başlığına uygun olarak sınıftaki karakterlere yer verilmiştir.

Şekil 1. "Toto'nun Sınıfı" adlı kitabın kapak resmi

Çocuk kitaplarında yer alacak görseller, resimleme tekniği bakımından çocukların gelişim düzeylerine uygun olmalıdır. 2-7 ve 7-9 yaş düzeyine göre hazırlanan görsellerde canlı, parlak renkler kullanılmalı, görseller gerçekleri ile birebir benzerlik göstermek yerine, biçim olarak daha esnek ve yuvarlak çizgilerle tasarlanmalıdır. 10 yaş ve üstü gelişim düzeyi için gerçekçi görseller kullanılmalıdır (Şimşek, 2011, 81).

Toto'nun Sınıfı adlı öykü kitabı 8-10 yaş düzeyine göre hazırlanmıştır. Öykülerde yer alan resimler, gerçekler ile birebir benzerlik göstermemekte, resimler esnek ve yuvarlak çizgilerle çizilmiş, resimlerde canlı renkler kullanılmıştır. Resimlerdeki nesnelere ve tipler, çocuğun yaş grubuna uygundur. Öyküler, sayfa düzeni bakımından, sayfa kenarlarındaki boşluklarla okuma-izleme rahatlığı sağlamaktadır.

"Çiçekli Dondurma" adlı öykü kitabı 10-12 yaş grubu çocuklarına hitap eder. Öyküler, 12 punto ile yazılmıştır. Öykülerde resimler, metin ile ilişkili ve uyumludur. Öykülerdeki resimlerde canlı renkler kullanılmış ve bu öykü kitabında da resimler esnek ve yuvarlak çizgilerle çizilmiştir. Kitabın hitap ettiği yaş düzeyine göre metin-resim oranı uygundur. Kitabın kapağı, çocuğun ilgisini çekecek kadar canlı olup, heyecan uyandırmaktadır. Aşağıda yer alan kapak tasarımında kullanılan resimde, öykülerdeki karakterler yer almakta ve resimler kitaptaki öykülerle ilgili çocuğun ön bilgilerini harekete geçirmektedir.

Şekil 2. "Çiçekli Dondurma" adlı kitabın kapak resmi

Öyküler sayfa düzeni bakımından, sayfa kenarlarındaki boşluklarla okuma-izleme rahatlığı sağlamaktadır.

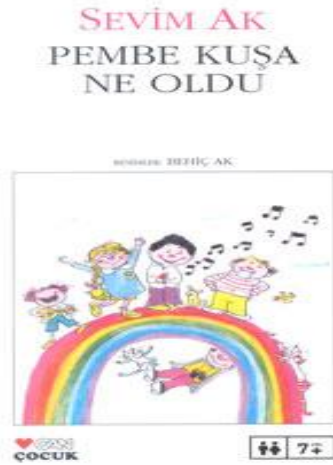
"Pembe Kuşa Ne Oldu?" adlı kitap 7-9 yaş düzeyine uygundur. Kitaptaki öykülerde kullanılan harf büyüklüğü, kitabın hitap ettiği yaş düzeyine uygun değildir. 2007 yılında Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan "Ders Kitapları ile Eğitim Araçlarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönerge"de eğitim araçlarından basılı eserlerin incelenmesinde harf ve rakam büyüklüklerinin ilköğretim birinci sınıf için (20), ikinci sınıf için (18), üçüncü sınıf için (14), dördüncü sınıf için (12), beşinci sınıf için (11), daha üst kademeler için ise (10) puntodan küçük olmaması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca resim altı, dipnot ve benzeri yerlerde kullanılan yazılarda istenilen punto kullanılabilmesi vurgulanmıştır (http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2597_0.html). Ancak son yönergede konuyla ilgili bir açıklama yoktur. Kitapta verilen görsellerle metinler uyumludur ve birbirini desteklemektedir.

“Konu olarak kitap 7–9 yaş düzeyindeki çocukların ilgisini çekecek nitelikte olsa da siyah-beyaz resimlendirilmiştir. Kitabın hitap ettiği yaş grubu düşünülüğünde, resimlerinin canlı ve parlak renkli olması gerekirdi” (Karatay, 2011, 87). Bu durum, yayınevının baskı maliyetini düşürme kaygısından kaynaklanmış olabilir.

7–9 yaş için metin-resim oranı şu şekildedir: “2/4’ü yazı, 2/4’ü resimdir” (Şimşek, 2011, 85). Ancak söz konusu kitaptaki öykülerde metin ile ilişkili resimler yer alsa da yazının daha çok yer aldığı tespit edilmiştir.

7-9 yaş arasındaki çocuklar estetik gerçekçilik evresindedir. Sanat yapıtında resmedilen kişinin duygularıyla özdeşim kurarlar. Sanat yapıtında kullanılan araç ve teknikleri görmezden gelirler. Bu çocukların yargıları “ideal gerçekçiliğe” dayanır. Bu evrede renklere ilişkin uygun olma, gerçeklik algıları gelişmeye başladığı için resimlerde kullanılan renkler, gerçekte resmedilen nesnelerin kabul edilebilir özelliklerini yansıtmalıdır (Şimşek, 2011, 81).

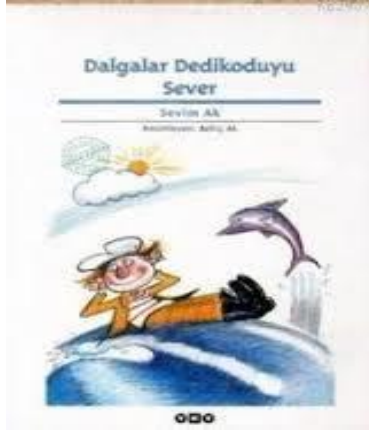
Kitabın kapağı haricinde resimler siyah-beyazdır. Kapaktaki resimde kullanılan renkler, gökkuşağının kabul edilebilir özelliğini yansıtmaktadır. Ayrıca aşağıda görüldüğü üzere kapaktaki resim, kitabın hitap ettiği yaş düzeyine uygun olarak çocuğun düş gücünü harekete geçirir ve anlatımı somutlaştırır.

Şekil 3. "Pembe Kuşa Ne Oldu" adlı kitabın kapak resmi

Öyküler sayfa düzeni bakımından, sayfa kenarlarındaki boşluklarla okuma-izleme rahatlığı sağlamaktadır.

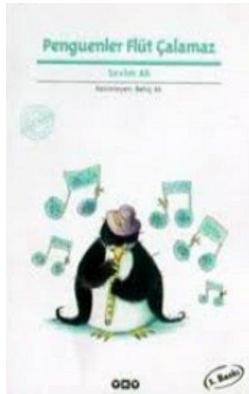
“Dalgalar Dedikoduyu Sever” adlı kitap 7-9 yaş düzeyine uygundur. Kitaptaki öykülerde kullanılan harf büyüklüğü, kitabın hitap ettiği yaş düzeyine uygun değildir. Öykülerde resimler, metin ile ilişkili ve uyumludur. Ancak kitabın hitap ettiği yaş düzeyine göre resimlere yeterince yer verilmemiştir. Resimlerle ilgili tespit edilen diğer olumsuzluk ise, resimler siyah beyazdır, gerçeğe uygun çizilen resimler renkli ve parlak değildir. Sadece kitabın kapak tasarımındaki resim, aşağıda görüldüğü üzere renkli, kitabın başlığına uygun ve ilgi çekicidir.

Şekil 4. "Dalgalar Dedikoduyu Sever" adlı kitabın kapak resmi

Öyküler sayfa düzeni bakımından, sayfa kenarlarındaki boşluklarla okuma-izleme rahatlığı sağlamaktadır.

"Penguenler Flüt Çalamaz" adlı öykü kitabı, 10-12 yaş grubuna hitap etmektedir. Öykülerde kullanılan harf büyüklüğü, kitabın hitap ettiği yaş düzeyine uygun değildir. Resimler, öykülere geçmeden önce her öykünün başlığına uygun olarak bir tane verilmiştir. Şimşek'e (2011) göre, 9-12 yaş ve üstü için 3/4'ü yazı, 1/4 'ü resimdir. Ancak her öyküde sadece bir adet görsele yer verilmesi yeterli değildir. Öykülerdeki resimler, siyah-beyaz basılmıştır. Aşağıda görüldüğü üzere sadece kapak tasarımındaki resim renkli olarak basılmıştır.

Şekil 5. "Penguenler Flüt Çalamaz" adlı kitabın kapak resmi

Şekil 6. "Penguenler Flüt Çalamaz" adlı kitaptaki bir öykünün sayfa düzeni görünümü

Yukarıda şekilde görüldüğü üzere, kitabın tasarım özelliklerinde belirtilmesi gereken bir diğer olumsuzluk, öykülerin sayfa düzeni bakımından, sayfa kenarlarındaki boşluklarla okuma-izleme rahatlığı sağlamamasıdır. Sever (1995), çocuk kitaplarındaki sayfa kenarlarında geniş boşlukların bulunması gerektiğini belirtmiştir. Kitapta sayfa kenarlarında, çocuğun okuma-izleme rahatlığı sağlaması için yeterli boşluk bulunmamaktadır.

4.SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmada Sevim Ak'ın öykülerinin çocuğa görelilik ilkesi açısından taşınması gereken özelliklerin incelenmesiyle şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Öykülerin çocuğa görelilik ilkesi açısından bulundurulması gereken içerik özellikleri konu, tema (izlek), karakter(ler), dil ve anlatım, ileti ve çevre açısından değerlendirilmiş ve çocuğa göre olduğu belirlenmiştir.

- Öykülerdeki tema ve konu değerlendirmesinde Millî Eğitim Bakanlığı Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı (2015) esas alınmıştır. Öykülerdeki temalar ve konular, programda yer alan temalar ve konu örneklerine uygundur.

- Öyküler dil ve anlatım açısından çocuğa görelilik ilkesine uygundur. Anlatımda açıklık, akıcılık ve duruluk görülmektedir. Öykülerde çocuğun günlük hayatında kullandığı kelimelere yer verilmiştir. Çocuğun yaş düzeyine göre olumsuz kullanım oluşturabilecek ifadeler yok denecek kadar azdır. Ancak öykülerde az da olsa yazım yanlışlığı tespit edilmiştir.

- Kitabın hitap ettiği yaş düzeyine göre, metinlerde uygun yazı puntosu kullanılmadığı tespit edilmiştir.

- Öykülerin çocuğa görelilik ilkesi açısından bulundurulması gereken tasarım özellikleri sayfa düzeni ve resimlemeler olarak değerlendirildiğinde çocuk gerçekliğinin göz önünde bulundurulmadığı gözlenmiştir. Ancak kullanılan kâğıdın mat ve dayanıklı olması olumlu bir özellik olarak göze çarpmaktadır.

- İncelenen bir kitabın sayfa kenarlarında, çocuğun okuma-izleme rahatlığı sağlaması için yeterli boşluk yoktur. Bu kitabın boyutlarının diğer kitaplara göre küçük olduğu görülmektedir.

- Öykülerde kullanılan resimler, metin ile ilişkili ve uyumludur ancak yaş düzeylerine göre metin-resim oranları uygun değildir. Ayrıca bazı kitaplarda resimler siyah beyazdır sadece kapak resimleri renklidir.

- Sevim Ak öykülerinde, yaşamın içerisinde olan konuları çocuk gerçekliği içerisinde ele almıştır. Yazar bu gerçekliği ele alırken, çocuğu kimi zaman düşsel bir yolculuğa çıkarmaktadır. Bu, çocuğun hayal gücünü geliştirmesi, duygu ve düşünce dünyasını zenginleştirmesi açısından önemlidir.

- Öykülerdeki karakterler çocuk okura model olabilecek, devingen özellikler taşımaktadır.

Çalışmada Sevim Ak'ın öyküleri, içerik ve tasarım özellikleri açısından çocuğa göre olup olmadığı incelenmiştir. Öykülerin içerik özellikleri açısından çocuğa göre olduğu tespit edilmiştir. Ancak öykülerin tasarım özelliklerinde bazı eksiklikler belirlenmiştir. Öykülerin sayfa düzeni ve resimlemelerinde çocuk gerçekliğinin göz ardı edilmesi, yayınevlerinin ticari kaygılarından kaynaklanmış olabilir.

Çalışmadan elde edilen sonuçlara dayanarak şu önerilerde bulunulabilir:

- Çocuk edebiyatı ürünlerinde, çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate alan, çocuk gerçekliğini ele alan konulara yer verilmelidir.

- Çocuğun anlam evrenini etkilediği düşünülerek, çocuk öykülerinde dil ve anlatıma ayrı bir özen gösterilmelidir. Yazım yanlışlığı konusunda gerekli hassasiyetin gösterilmesi gerekir. Çünkü çocuk, yazım yanlışlığı yapılan kelimeleri ilk defa görüyor olabilir.
- İlkokullarda sınıf ve Türkçe öğretmenleri, Sevim Ak'ın öykü kitaplarını derste okuma saatlerinde ve okul dışında öğrencilerine okumaları için önerebilirler.
- Çocuk edebiyatı ürünleri tasarım özellikleri bakımından çocuğa görelilik ilkesine uygun olmalıdır. Öykülerdeki metin-resim oranları yaş düzeylerine uygun olmalıdır.
- Kapak tasarımına gösterilen özen, kitapların içinde yer alan resimlerde de gösterilmeli, çocuk gerçekçiliğine uygun olarak resimler renkli ve ilgi çekici olmalıdır.
- Kitabın hitap ettiği yaş düzeyine göre, metinlerde uygun yazı puntosu kullanılmalıdır.
- Kitaptaki sayfa düzeni, çocuğun metni takip etmesini kolaylaştırmalıdır. Kitapta sayfa kenarlarında, çocuğun okuma-izleme rahatlığı sağlaması için yeterli boşluk bulunmalıdır.
- Çocuk edebiyatı ürünlerinde yer alan karakterler, çocuğa model olabilecek, iyi geliştirilmiş, devingen (değişen) olmalıdır.

KAYNAKLAR

- Ak, S. (2009). *Çilekli dondurma*. (1. Baskı). İstanbul: Can Çocuk.
- Ak, S. (2007). *Pembe kuşa ne oldu*. (4. Baskı). İstanbul: Can Çocuk.
- Ak, S. (2011). *Toto'nun sınıfı*. (1. Baskı). İstanbul: Can Çocuk.
- Ak, S. (1998). *Dalgalar dedikoduyu sever*. (1. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ak, S. (1993). *Penguenler flüt çalamaz*. (1. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Arıcı, A. F. (2005). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin okuma durumları (beceri-ilgi-alışkanlık-eğilim)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Baş, B. (2013). Çocuk edebiyatı. Abdurrahman Güzel & Halit Karatay (Ed.), *Türkçe öğretimi el kitabı (1. Baskı)* içinde (s. 469-520). Ankara: Pegem Akademi.
- Burç, B. (2013). *Rıfat Ilgaz'ın "Bacaksız'ın başından geçenler" adlı hikâyeye serisindeki eserlerin çocuğa görelilik ilkesi açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Çakır, P. (2013). Türkçe ders kitaplarındaki öykülerin çocuğa görelilik ilkesi açısından incelenmesi. *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume*, 8(1), 1171-1180.
- Güleryüz, H. (2003). *Yaratıcı çocuk edebiyatı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Karatay, H. (2011). Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı el kitabı. Tacettin Şimşek (Ed.), *Çocuk edebiyatı metinlerinde bulunması gereken özellikler (1. Baskı)* içinde (s. 81-127). Ankara: Grafiker Yayınları.
- MEB (2015). Türkçe Dersi (1-8.Sınıflar) Öğretim Programı, Ankara.
- MEB Mevzuat. (2007, Haziran). *Ders Kitapları İle Eğitim Araçlarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönerge*. Tebliğler Dergisi. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2597_0.html (Erişim Tarihi: 2016, 25 Aralık).
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: sosyal bilimlerde yöntembilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (1), 323-343.

- Sever, S. (1995). *Çocuk kitaplarında bulunması gereken yapısal ve eğitsel özellikler*. *Abece Eğitim ve Ekin ve Sanat Dergisi*, 107, 14-15.
- Sever, S. (2012). *Çocuk ve edebiyat*. (6. Baskı). İzmir: Tudem.
- Şimşek, T. (2011). *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı el kitabı*. (1. Baskı). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2005). *Türkçe Sözlük*. (10. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2005). *Çocuk Edebiyatı*. (3. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2003). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları .

SUMMARY

Children should be introduced to quality works of children's literature from the early ages. The literary works that enrich the emotions and the world of thought of the children also turn make fine literates by getting the children adopt the habit of reading. Therefore, both the parent and the teachers should be fully aware in this regard when selecting and recommending books for the children and to the children. The works of children's literature should be according to the child in terms of the content and design (stylistic) characteristics. The stories that are utilized both for the classes and for extra curriculum activities should also comply with the principle of relativity.

The purpose of this study is to determine whether the stories from Sevim Ak comply with the principle of relativity for children. The following works of Sevim Ak "Toto'nun Sınıfı, Çilekli Dondurma, Pembe Kuşa Ne Oldu, Dalgalar Dedikoduyu Sever, Penguenler Flüt Çalamaz" were analyzed under the sub sections of Content Properties and Design Properties by taking the principle of relativity for children into account. A total of thirty four stories were analyzed from five books from Sevim Ak (three of them were published by Can Publishing while two were published by Yapı Kredi Publishing. Since the very first thing in a book that would draw the attention of a kid is its stylistic properties; the design related properties of a book bear as much importance as its content. This point should required attention from those who work on a child's book.

In this study, five story books of Sevim Ak were selected randomly and the compliance of the stories to the principle of relativity was analyzed with the method of descriptive analysis. The content related properties of Sevim Ak were dissected in terms of the language and expression, characters, plot, theme, dialogue and the ambiance and were found out to be in compliance with principle of relativity. The Ministry of Education Turkish Lesson Curriculum (Classes 1-8, 2015) was based upon for the theme and plot analysis of the stories. The themes and subjects in the said stories comply with the examples of themes and subjects / plots in the curriculum program.

The characters in the stories are dynamic and they raise the attention and interest to reading as they can be models for children. The number of the expressions that may be considered as negative use for the age group that the stories aim at is almost none. The vocabulary elements such as the reduplications and proverbs were featured in the stories as well. In addition, the presence of the rhetoric in the stories leads to the concretization according to the age group that the stories aim at.

The morphological properties of a book are important for encouraging a child to read. It was analyzed whether the design (style) properties of Sevim Ak's children's books comply with the principle of relativity for the children in terms of paper, page format and layout and the arrangement of images. In addition to the positive features of the morphological properties of the author's storybooks, some shortcomings were also detected. The fact that the paper, used for the book being opaque and durable stands out as a positive feature. The images within the stories can be associated with the story and they are such as to increase the ability of text comprehension. However, the text – image ratio in some of the books is not suitable for the age range, which the storybooks aimed at. In some books, the images are black & white while only the cover illustrations are colored. Another negative element that should be mentioned regarding the morphological properties of the books is that the books do not provide reading – following comfort due to the side margins in pages in terms of the page format. It is apparent that the dimensions of the book are small compared to the books. In addition, it is revealed that unsuitable type size was used in the text for the age groups that the stories are aimed at.

Based on the results of the study, the following recommendations were provided; the subjects / plotlines that meet with the interest and needs of the children and the subjects that are related with the reality of a child should be featured in children's literature. By considering that the language and expression affects the semantic universe of a child, this should be paid full attention. The necessary attention should also be given to the subject of misspelling. The homeroom teachers as well as the Turkish teachers in primary schools may recommend Sevim Ak's storybooks for reading both in and out of the class. The works of the children's literature should comply with the principle of relativity for the children in terms of the design properties. The text – image ratio in the books should be according to the age groups. The attention that is paid to the cover design should also be paid to the images inside the book. The type size of the texts should be fit for the age that the book is aimed at. The page format of the book should render the child to follow the text easily. The characters that are featured in a children's book should be well developed and dynamic such as to be a model for the child.